

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The Foreign Policy of the European Union

Jean Monnet Module

2018 - 2021

**600222-EPP-1-2018-1-UA-EPPJMO-
MODULE**

Боротьба з тероризмом постійно обговорюється і на рівні ЄС в рамках різних програм і численних агентств і інститутів, найбільш відомі з яких Європол (Europol), Євроджаст (Eurojust), Європейське агентство з управління оперативним співробітництвом на зовнішніх кордонах держав - членів ЄС (FRONTEX). Однак велика кількість різних організацій в рамках Євросоюзу часто призводить до адміністративної плутанини, дублювання функцій і, як наслідок, до суперництва між однорідними структурами. Загальноєвропейська співробітництво в цій галузі також нашоувхується на такі відомі проблеми, як недостатнє фінансування, брак високопрофесійних кадрів, складності в обмін розвідувальною інформацією між країнами - членами ЄС, оскільки кожна з них побоюється, що разом з секретними даними доведеться поділитися і частиною свого національного суверенітету.

Міжнародний тероризм

Міжнародний тероризм, який сьогодні, як правило, пов'язують з радикальним ісламізмом, ставить перед собою наступні завдання: дезорганізація державного управління, нанесення економічного і політичного збитку, порушення засад суспільного устрою, яке повинно спонукати, за задумом терористів, уряд до зміни політики. Пояснення зв'язку міжнародного тероризму з радикальним ісламом дає відомий ліванський історик і філософ Алі окупантів. У своєму інтерв'ю бейрутської журналу «Літературний Схід» французькою мовою «Іслам не можна реформувати» автор приходить до висновку про те, що ортодоксальний іслам, будучи монотеїстичної релігією, спочатку таїть в собі ідеологію насильства, оскільки заснований на винятковості одного, на протиставленні віруючого і атеїста, «чистого і брудного».

Міжнародний тероризм

- **7 січня 2015 р.** в Парижі брати Куаши безперешкодно увійшли в редакцію тепер вже сумно відомого на весь світ сатиричного журналу «Шарлі-ебдо» і холоднокрівно розправилися з дванадцятьма журналістами.
- Через два дні відбулося вже новий злочин в кашерном супермаркеті. Чотири людини загинули під час операції по звільненню заручників. Нападник також діяв від імені терористичної організації «Ісламська держава». В обох випадках французька поліція знищила терористів
- **13 листопада 2015 р.** у передмісті Парижа відбулося відразу кілька терористичних атак: вибух біля стадіону «Стад де Франс», збройні напади на відвідувачів кількох ресторанів і безпрецедентний за жорстокістю та цинічністю захоплення терористами концертного залу «Батаклан», в результаті якого загинули 130 осіб та 350 отримали важкі поранення.

Міжнародний тероризм

На знаменитій Англійській набережній напередодні національного свята 14 липня 31-річний виходець з Тунісу, що знаходиться під впливом джихадстській пропаганди, направив вантажівку в натовп людей, що зібралися подивитися салют. 86 загиблих і 400 поранених. Нападник був застрелений поліцією. |

- А 20 квітня 2016 р. всі телевізійні канали в прямому ефірі вели трансляції з Єлисейських полів у Парижі, де 39-річний Карим Шерфі безтурботно гуляє а потім відкрив вогонь по поліцейській машині.

Суїцидний тероризм

- Суїцидний тероризм відрізняється дуже високою воєнною ефективністю. За критерієм «вартість-ефективність» він не має собі рівних серед всіх методів ведення бойових дій, за винятком застосування зброї масового ураження. У випадку, якщо теракт успішний, терорист ціною власного життя може знищити десятки, а то й сотні людей, пошкодити інфраструктуру тощо, а широке розповсюдження інформації в ЗМІ – призвести до ще більшого психологічного ефекту в суспільстві.
- Нині існує близько десяти релігійних і світських терористичних груп, здатних використовувати суїцидний тероризм як тактичний прийом в боротьбі проти свого або іноземного уряду. До таких груп відносяться: ісламський рух опору ХАМАС і «палестинський ісламський джихад» на окупованих ізраїлем територіях; «хізбаллах» в лівані; «єгипетський ісламський джихад» і «гамайя ісламія» в єгипті; «озброєна ісламська група» в алжирі; міжнародна група «барбар халса» в індії; «тигри визволення таміл-іламу» в шрі-ланці; робоча партія курдистану в туреччині) «соколи свободи курдистану»; мережа осередків терористичної організації «ісламська держава».

Суїцидний тероризм

Цей метод проведення терактів розглядається як один з найбільш ефективних інструментів досягнення поставленої мети. Так, наприклад, «Тигри визволення таміл-іламу» використовували жінок-самовбивць приблизно в 70 % своїх атак. У 1999 р. Шаміль Басаєв створив так званий батальйон смертників. Теракти, що були вчинені за цим з використанням водіїв-смертників, довели реальність загроз фанатиків. Надалі в тактиці чеченських терористів до начинених вибухівкою вантажівок додалися так звані «чорні вдови» з поясами шахідів.

- Прикладом суїцидного тероризму можуть служити відомі трагічні події, що відбулися в нью-йорку, вашингтоні і пенсильванії (США) 11 вересня 2001 р., Коли пасажирські літаки, захоплені терористами-смертниками, були скеровані на життєво важливі об'єкти, внаслідок чого загинуло (більшість з них поки вважається зниклими без вісті) майже 7 тисяч осіб. З них: 266 — загинули в захоплених літаках, більше 200 - у вашингтоні, 6 333 - у Нью-йорку.

Суїцидний тероризм

- Вартість підготовки теракту з використанням смертника відносно невисока: наприклад, вартість «поясу шахіда» не перевищує 150 доларів. Фактично цієї суми виявляється достатньо, щоб убити і поранити декілька десятків чоловік. З погляду організаторів терористичних акцій, терорист-смертник - найдешевша, але в той же час вельми дієва зброя в їх арсеналі. Найбільші витрати пов'язані з його доставкою в те або інше місце і виплатою грошової компенсації сім'ї.
- Останнім часом спостерігається тенденція до збільшення серед терористів-смертників числа жінок. Якщо раніше типовим терористом-смертником був чоловік, то с середини 1990-х рр. Приблизно 40 % з них складала жінки. У період з 1985 по 2006 рр. Смертницями стали більше 220 жінок, на частку яких припало близько 15 % від загального числа терактів із застосуванням вибухів. Більш того, зростання числа терористок відбувалося за рахунок як світських, так і релігійних організацій, хоча спочатку на подібному використанні жінок наполягали релігійні групи.
- Першою була 17-річна ліванська дівчина, яка підірвала себе біля ізраїльської автоколонії в 1985 р. У вересні 2005 р. В м. Тал-афар на північному заході іраку терористка-смертниця здійснила вибух, в результаті якого загинули вісім новобранців іракської армії, а 30 чоловік одержали поранення. 9 листопада 2005 р. Бельгійка мюріель дегок, що прийняла іслам і долучилася до діяльності однієї з його радикальних течій, підірвала себе в автомобілі в іраку. У

Суїцидний тероризм

- Аналіз результатів розслідування справ про теракти з використанням смертників, їх вербуванню сприяли наступні умови:
 - – Жорстка стратифікація суспільства, закритість ієрархічних груп, наявність образу ворогу
 - – Культ вибраності – кожен ієрархічний ступінь, кожна каста повинна мати своє власне «високе призначення». У цій структурі каста смертників звичайно суб'єктивно позиціонується вельми високо;
 - – Спекуляції на канонах ісламу, цілеспрямованому спотворенні його окремих положень, що в першу чергу стосуються джихаду.
- Жінки-смертниці, як правило, молоді. Ставка в цьому випадку часто робиться на низький рівень інстинкту самозбереження і об'єм соціальних обов'язків. У багатьох випадках ними рухає бажання підвищити особистий або сімейний статус (згідно з трактуванням ісламу, вживаного радикальними богословами, жінка-смертниця користуватиметься більшою прихильністю аллаха).

Типи терористів

- Аналіз і оцінка терористичних актів, здійснених у світі і в Україні за останні роки, дозволяє дослідникам виділити шість найбільш поширених типів терористів-смертників: «зомбі», «месники», «патріоти», терористи за гроші, терористи «мимоволі», «маніяки».
- **Терорист «зомбі».** Зомбування (психічне перепрограмування) означає таку психічну обробку людини (зазвичай з використанням гіпнозу і психотропних речовин), при якій він отримує неусвідомлювану ним самим «установку» на конкретну дію або вчинок (в даному випадку він програмується на здійснення терористичного акту)
- Терористичний акт здійснюється людиною, яка не усвідомлює, що вона робить; її поведінкою управляє інша людина. При цьому зомбуванню можуть піддатися як психічно здорові особи, так і особи з різним ступенем психічних розладів.
- Відмітні ознаки терориста «зомбі»: байдужа (бездушна, нежива) особа і відчужений (скляний) погляд; рухи одноманітні; жестикуляція невиразна; контакти з іншими людьми відсутні або випадкові. При розмові з такою людиною можна спостерігати мляву мову і інтонацію в голосі.

Типи терористів

- **Терорист «патріот» («бойовик за віру»).** Це найпоширеніший тип терориста. Під впливом досвідчених інструкторів у нього формується фанатичне переконання у своїй вірі, ідеях і образ ворога у вигляді представників іншої віри, іншої національності. Здійснення терористичного акту він сприймає як «джихад» проти «невірних», як подвиг за віру або звільнення свого народу. Він усвідомлює, що здійснює терористичний акт, вбиває людей і знищує майно, і він бажає виникнення таких наслідків. Таким чином, він йде на злочин з прямим наміром, з переконанням у своїй правоті.
- Такий терорист фанатично (до несамовитості) відданий своїй релігії, ідеям, у край підозрілий, холоднокровний, упевнений у своїх силах, перебуває в постійній готовності до здійснення теракту. До оточення відноситься підозріло, при випадковому контакті з людьми запальний, агресивний. Відзначається також зарозуміле і зневажливе відношення до людей, які оточують його. Іноді можна помітити, як такий терорист-смертник тихо вимовляє молитву (особливо перед здійсненням теракту).

Типи терористів

- **Терорист «за гроші».** Він йде на здійснення теракту через корисливі мотиви (виконуючи завдання тих, від кого знаходиться в повній фінансовій залежності, або, знаходячись в крайній нужді і намагаючись матеріально забезпечити сім'ю). Такий терорист характеризується відсутністю ідейних мотивів і байдужістю до оточення.
- Психоемоційний стан терориста «за гроші» характеризується внутрішньою напругою (нервозністю), яка різко зростає при виникненні на його шляху якої-небудь перешкоди (наприклад, поста поліції). Зовнішні прояви його стану: метушливість; озирання по сторонах; часта зміна пози; нервові перебирання частин одягу, ручки або ремінця сумки (пакету, рюкзака). При його затриманні для бесіди у нього можуть спостерігатися наступні ознаки: зміна кольору обличчя (збліднення; почервоніння, покриття плямами); потовиділення; часте моргання, покашлювання; сіпання окремих м'язів; посилена міміка рота; часте облизування губ або глитання слини. Голос такого терориста частіше високий, мова швидка або переривчаста. Можуть спостерігатися голосові спазми. Надмірний стан тривожності і занепокоєння може призвести його до нервового зриву.

Типи терористів

- **Терорист під тиском.** До здійснення теракту можуть підштовхнути людину і шляхом шантажу (узяття в заручники членів його сім'ї, загроза оприлюдненню яких-небудь відомостей, що дискредитують цю людину тощо) або за рішенням шаріатського суду за скоєні злочини (глибоко віруючу людину примушують таким чином спокутувати провину перед богом). Обличчя у такого терориста похмуре, бліде, хворобливе, настрій знижений, рухи уповільнені, жестикуляція невиразна. Він мовчазний, занурений у власні думки, байдужий до навколишніх людей і до подій, що відбуваються. При розмові він не дивиться співрозмовникові в обличчя, уникає контакту очей. Голос у такого терориста зазвичай приглушений, тихий, мова уповільнена. Перед відповіддю на поставлене питання можуть спостерігатися тривалі паузи.

Типи терористів

- Терорист «месник».
- Серед таких терористів багато жінок, які втратили чоловіків, дітей, близьких родичів. Відірвані від сім'ї і звичного кола спілкування, піддані потужній ідеологічній і психотропній обробці, вони складають кістяк «шахідок» («чорні вдови», «наречені аллаха»). Помста може бути спрямована на об'єкти державної влади або тільки органи безпеки і правоохоронні органи, на конкретну особу. Такого терориста спостережливий правоохоронець може визначити за проявами емоційної холодності (або навіть негативними емоціями відносно оточення) і високого самоконтролю. Якщо його зупинити для «бесіди», у нього відзначається неадекватне емоційне реагування, зростання тривожного і агресивного стану, особливо у жінок. При цьому терорист не бажає відповідати на запитання (і не розуміє цих запитань), прагне до негайного відходу від виниклої на шляху до мети «перешкоди». Таким чином, його поведінка ніяк не відповідає поведінці звичайної людини, що потрапила в подібну ситуацію. Необхідно враховувати, що деякі терористи з помсти також можуть бути підготовлені до здійснення терактів шляхом «зомбування».

Типи терористів

- **Терорист «маніяк».**
- Це терорист - «одиначка», який страждає різними видами психічних відхилень (наслідків черепно-мозкової травми, хвороби головного мозку, вживання алкоголю, наркотиків тощо). Через свої психопатологічні особливості і нав'язливі ідеї він за всяку ціну жадає слави («манія величі»), знищити «ворогів», які його переслідують («манія переслідування») або бажає перевлаштувати країну (світ, всесвіт). Особливо небезпечний такий терорист, якщо його свідомістю уміло маніпулює терористична організація або спецслужба. Відмітні ознаки цього терориста - замкнутість, неврівноваженість і різкі зміни настрою, дратівливість і агресивність, істеричність, метушливість в рухах або в словах. Нерідко можуть спостерігатися ознаки сварливості, образливості, а також прагнення справити враження, себелюбство. При спробі затримання він зазвичай не чинить запеклого опору.

Концепції, що пояснюють причини тероризму жінок-смертниць

Концепція національного звільнення. Вибір жінками самогубного тероризму мотивований прагненням брати участь в боротьбі за національне звільнення. Вона завжди надихала людей до такої міри, що деякі приносили своє життя на вітар свободи.

- **Концепція помсти.** Вибір жінок-смертниць, обумовлений бажанням помститися за кохану людину, загиблу в ході збройного конфлікту. Жінки більше схильні до такої помсти через свою більшу чуйність, через те, що в подібних ситуаціях природа їх статі примушує їх більшою мірою відчувати страждання
- **Концепція рівноправ'я.** Тероризм жінок-смертниць - спроба мусульманок вирватися зі сфери особистої і увійти до сфери громадського життя. Мусульманка-смертниця претендує на рівноправ'я і отримання цивільного статусу
- **Концепція спокутування.** Самогубні терористичні акції здійснюються головним чином тими жінками, які зробили невинувачливу провину, жорстоко карану шаріатом. З цієї точки зору вибір ролі смертниці – це лише зміна статусу зганьбленої жінки на високо цінований статус мучениці.
- **Концепція примусу.** Прийняття ролі смертниці-терористки – результат дії наркотиків, маніпуляції або індоктринації. Вибір зроблений не на основі вільного волевиявлення, а під явним або прихованим примусом

Суїцидний тероризм

- часом фахівці також фіксують появу так званих «псевдосуїцидних» терористичних актів – появу смертників, зокрема, жінок слов'янської зовнішності, підлітків і дітей, котрих використовують «всліпу», коли їх наймають нібито для перевезення вибухових речовин або пристроїв, не пояснюючи, що пристрій обладнано радіокерованим детонатором. За пересуванням «живих бомб» слідкують організатори теракту, які приводять у дію вибуховий пристрій у потрібний момент – поблизу об'єкту посягань, або у місці найбільшого скупчення людей.

Суїцидний тероризм

Суїцидний тероризм у майбутньому, буде відігравати у тактиці терористичної діяльності провідну роль, з огляду на такі обставини:

- висока доступність вибухового пристрою відносно об'єкта впливу і вірогідності його ураження;
- відносно низька вартість підготовки терористичного акту і його виконавця (немає необхідності підготовки прикриття, шляхів відходу виконавців, їх наступного переховування тощо), невисока вартість і доступність самого саморобного вибухового пристрою;
- Великий суспільний резонанс і нагнітання атмосфери страху і паніки;
- Значний пропагандистський ефект, котрий сприяє вербуванню нових добровольців, які готові прийняти мученицьку смерть.

Україна

В Україні є зовнішні й внутрішні чинники, які посилюють загрозу терористичних виявів.

- До зовнішніх чинників належать:
 - - Геополітичне становище України на стику сфер впливу Росії, Заходу, США, Туреччини і країн мусульманського світу;
 - Масштабні незаконні постачання з РФ майже всіх видів зброї до деяких окупованих нею районів Донецької і Луганської області
 - Потужна інформаційна війна РФ проти України, використання всіх засобів спецпропаганди (несилових інструментів розв'язання політичних і воєнних завдань) з метою цілеспрямованого інформаційно-психологічного впливу на населення нашої держави
 - Участь України в міжнародних миротворчих і антитерористичних операціях
 - - ухвалення Україною рішень із чутливих питань міжнародної політики, які можуть суперечити позиції країн мусульманського світу;
 - Існування міграційних потоків через Україну з терористично небезпечних регіонів, зокрема Іраку, Сирії, Лівії, Афганістану, Пакистану, Таджикистану, Індії та інших.

Серед внутрішніх чинників терогенності слід виокремити

Криміналізацію та корумпованість усіх галузей суспільства;

Поширення незаконного обігу зброї в Україні з початку 2014 р.;

Соціально-економічне розшарування та соціальне невдоволення частини населення держави, яке перебуває за межею прожиткового мінімуму;

– Неефективність правоохоронної та судової систем влади;

– Високу ймовірність поповнення соціальної бази тероризму за рахунок деяких колишніх учасників воєнних конфліктів і бойових дій, які перебувають у стані «посттравматичного синдрому» тощ

– внутрішньополітичну нестабільність, розігріван розігрівання «сепаратистських настроїв»